

MARTIN ŠRAJER / 23. 7. 2024

AEIOU

Třiadvacátého října 1991 proběhla v pražském kině Sokolovo (dnešní Atlas) opožděná premiéra dvou filmů z FAMU, *Nezvaný host* a *AEIOU*. Oba vznikly o mnoho let dříve, ale skončily v trezoru. *Nezvaný host*, ročníkové cvičení Vlastimila Venclíka z roku 1969, byl chápán jako podobenství o vpádu sovětských vojsk a zabaven StB. Postih se nevyhnul ani šéfovi Katedry režie Otakaru Vávrovi, který už dál nemohl působit jako vedoucí učitel jednotlivých ročníků. Stejného osudu se v roce 1981 obával nový vedoucí katedry režie, Jiří Sequens. Uvedení snímku *AEIOU* proto preventivně zakázal. Satira vystihující rezignovanost normalizační společnosti přitom ani nebyla zaštitěna Katedrou režie.

Provokativní film vznikl od roku 1977, kdy byl posluchači Katedry kamery F. A. Brabcovi přidělen 16mm materiál k natočení absolventského cvičení. Kvůli nedostatku volných režisérů k němu byli přiděleni studenti dramaturgie a scenáristiky Martin Bezouška a Dušan Kukul. Ti také napsali scénář. Vycházeli z povídky *Hřbitovní kvítí* od Vladimíra Poštulky (podle ní vznikl i další problematický normalizační film *Evžen mezi námi*). Příběh neambiciózního venkovského mladíka, který prchá před zodpovědností do Prahy, přepracovali do podoby scénáře *O básničky nikdo nestojí*.

Hlavního hrdinu necelou hodinu dlouhé anekdoty, Karla Sedláčka, ztvárnil Ivan Lužanský. Dva roky po dokončení za nevyjasněných okolností zemřel ve Vietnamu. Po obnovené premiéře mu byl film dedikován (druhým mužem, kterému úvodní titulky vzdávají hold, je Evald Schorm, který se na *AEIOU* podílel coby supervizor). Sedláček mizí do hlavního města poté, co přivedl do jiného stavu svou spolužačku z učňáku. Potuluje se po Praze, přespává kde se dá, například na hřbitově, popíjí alkohol a potkává různá výstřední individua. Včetně Vladimíra Mišíka, který hraje se svou kapelou i sám sebe, nebo Jana Kačera, který ztvárnil apatického soudce.

Karel o sobě sice přemýšlí jako o básníkovi, ale nic nenasvědčuje, že by disponoval talentem pro psaní. Nebo pro cokoliv jiného. Navíc pro dosažení svého cíle nevykládá viditelné úsilí. Spíš si jen užívá možnost bezprizorně trávit volný čas, poznávat Prahu a poslouchat naživo kapely jako právě Etc... Vladimíra Mišíka (která k filmu složila hudbu). K tomu, aby získal pozornost žen různého věku, ani nic vykonat nemusí, což pro muže v českých filmech platí dodneška. Stačí pár bezobsažných vět a končí s nimi v posteli. Bohémský život se ale ukáže být neudržitelným. Karel opakovaně končí sám na ulici. V závěru selhává i v tom jediném, co mu šlo – při sexu. Nakonec revoltu proti společenskému začlenění vzdává a zřejmě i pod tlakem příslušníka StB (Josef Kemr) se vrací do rodné vsi a vstupuje do řad Veřejné bezpečnosti.

Natáčení filmu přejmenovaného později na *AEIOU* trvalo dva roky. V postprodukcii se do jeho realizace zapojila ještě Katedra střihu. V závěrečných titulcích se tak dočteme, že jde o „experimentální cvičení katedry scénáristiky a dramaturgie“ natočené ve spolupráci s Katedrami kamery, střihu a Studia FAMU. Nestandardní výrobní podmínky s odstupem let reflektovali i autoři: „To, že jsme dostali od fakulty výjimku k natočení filmu, bylo neobvyklé. Neobvyklý byl i rozsah denních prací, které splňovaly kritéria celovečerního filmu. [...] Atmosféra na FAMU však byla i v letech normalizace uvolněnější než na jiných vysokých školách, a tak se podařilo pololegálně film dodělat.“[1]

Komplikace nastaly poté, co chtěla Marie Šandová s filmem absolvovat zmíněnou Katedru střihu. Po promítnutí komisi vznikla na FAMU panika. Byla svolána celofakultní schůze a případ se údajně dostal až k městskému výboru KSČ. Film podávající nelichotivý, až nihilistický obraz celospolečenského morálního rozkladu byl odsouzen a zavřen do trezoru. Tvůrci museli předčasně nastoupit na vojnu. Pohoršený režisér Ludvík Ráža měl prohlásit, že kdyby někde ve světě existoval festival protisocialistických filmů, *AEIOU* by vyhrálo.

Dušan Kukul sice FAMU později absolvoval s červeným diplomem, ale stejně jako o Martina Bezoušku o něj neprojevovalo zájem žádné pražské studio. Společně proto odjeli točit na Slovensko, kde podle jejich scénáře vznikl například třináctidílný dobrodružný seriál *Tajomný ostrov*. Většinu osmdesátých let pak strávili na volné noze, psaním televizních filmů a pořadů. Až na konci dekády mohli oficiálně navázat spolupráci s

Barrandovem.

Označení filmu za protisocialistický je ovšem paradoxní. *AEIOU* je především ironickou obžalobou obyčejných lidí, prostých venkovanů i městských intelektuálů, kteří svou nečinností a prázdňým tlacháním přispívali k regresi a represí. Také tím, nejen neškoleným herectvím a nepříjemně dlouhým prodléváním u trapných situací, má film blízko k tvorbě Formana, Passera a Papouška. „Co po nás zbyde?“, vykřikuje prozíravě Kačerův přio opilý soudce, když ho Karel podpírá při bloumání noční Prahou. S pocitem zmaru z celé společnosti, která nevytváří nic hodnotného a stará se jen o vlastní potřeby, se lze ztotožnit i dnes.

Film bude uveden na Letní filmové škole v Uherském Hradišti v rámci sekce FAMU films History 6: 80. léta.

AEIOU (Československo, 1979), režie: Dušan Kukul, Martin Bezouška, scénář: Dušan Kukul, Martin Bezouška, kamera: F. A. Brabec, hudba: Vladimír Mišík, Jan Hrubý, Jiří Veselý, hrají: Ivan Lužanský, Vlasta Žehrová, Eva Jakoubková, Jan Kačer, Josef Kemr, Vladimír Šmeral, Bohumil Bezouška, Vladimír Mišík, Pavel Bošek, Jana Bermanová, Ivan Vyskočil, Katarína Bartošová-Benčičová a další. Studio FAMU, 56 min.

Použitá literatura:

Hořká zpověď jedné generace. *AEIOU*. *Kino* 46, 1991, č. 24 (2. 12.), s. 10.

Pavel Maurer, Dušan Kukul. *Tvorba: list pro kritiku a umění*, 1988, č. 1 (5. 1.), s. 4.

peb, *AEIOU? AEIOU!* *Český deník: Noviny pro Čechy, Moravu a Slezsko*, 1991, č. 11, s. 5.

Poznámky:

[1] Hořká zpověď jedné generace. *AEIOU*. *Kino* 46, 1991, č. 24 (2. 12.), s. 10.